

TOVERBERG

16

JAARGANG 5 / 1 LENTE 2010

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE & LITERAIRE KRING

HBC
HBC

HET BELEEFDE GENOT
HET BELEEFDE GENOT

VZW

"Ieder mens die genoeg scheidt in het vol-tooien van zijn taak is een kunstenaar; welke ook die taak is en hoe nederig ze ook is, hij brengt een kunstwerk tot stand. De toetssteen is het beleefde genot, het plezier, de perfectie: het overtuigend resultaat!"

Henry Van de Velde

Doornlaan 8, 8210 Zedelgem

0498/73.58.73

hetbeleefdegenot@scarlet.be

BTW BE 0893.747.805

Rek. 001-4851739-69

www.hetbeleefdegenot.be

Colofon

Redactie : Roland Ranson, Bart Madou

Werkten ook mee: Els Durnez, Staf de Wilde, Els Vermeir, Hildegard Lievens, Jan-Bart Van In, Andrea Heus

Kaft: 1Rika Van Dycke

Vormgeving: Bart Madou

Foto's: Jacqueline Dobbenie, Rika Van Dycke, André Callier, Bart Madou

Toverberg verschijnt 4x per jaar, bij het begin van elk jaargetijde. Een abonnement nemen kan door lid te worden van Het Beleefde Genot v.z.w.

Afzonderlijke nummers: 5 €

De auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen.

Kopiëren of citeren is toegelaten, mits bronvermelding.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	1
Dichter bij ons: Emiel De Cock	2
Fragment op zich	15
Een winter op Mallorca	17
Verwilderd	21
Het harteloze graf	23
Beleefd	24
Te beleven	27
Gedicht	28
Toespraak Jan Bart Van In	29
Site Seeing	34
Elsenspinsels	37
Mijn favoriete boek: Andrea Heus	38
Leesgroep	39

ISSN 2030-1340

Woord vooraf

Beste lezer,

Ziehier een Toverberg die een begraven jeugdtrauma ongenadig blootlegt. Hoe jong ik toen was weet ik niet, maar voor Sinterklaas had ik een pak boeken van Pietje Bell en andere Dik Troms gevraagd, en wat lag er die morgen bij mijn raap-, wortel- en suikerloze schoentjes? "Ons schoon West-Vlaanderen" van ene Frans Boschvogel! Een jongensdroom aan diggelen. Boschvogel, wie was dat nu? En wat had ik toen aan een schoon West-Vlaanderen? Wel, hier is hij dan weer, Frans Ramon, alias Boschvogel. Emiel De Cock was jarenlang zijn jongere kameraad, nu de behoeder van zijn nalatenschap. In ons interview haalt hij herinneringen op aan de vele ontmoetingen met deze Aartrijkse schrijver.

Verder een stukje uit een zeer lezenswaardig boek over rituelen, door Jacques De Visscher, meteen ons laatste fragment op zich, dat net als die andere rubriek 'Ici Paris' verdwijnt. Ook Site Seeing is wellicht aan één van zijn laatste versies toe.

We lezen in dit nummer over de winter van 1838 die voor George Sand en Frédéric Chopin in het water viel, en bij zijn 200ste verjaardag vertoeven we ook nog even bij het graf van Chopin op Père Lachaise. Staf de Wilde toont zich onbetwistbaar de de slimste mens van de Toverberg in de nieuwe rubriek 'Verwilderd'. Bij de voorstelling van het Verzameld Werk van Bernard Billiet, bracht Jan Bart Van In een bijzonder fijne hulde aan zijn vriend en dichter, u kunt zijn toespraak nog eens nalezen. Twee spitse schrijfsters maken hun entrée: Els Vermeir spint iets rond het klimaat en zijn verandering in een nieuwe rubriek 'Elsenspinsels' en Hildegarde Lievens is dit jaar onze dichter in residence: met haar eerste gedicht neemt ze de dichter al in het ootje.

Nog vermelden dat Andrea Heus veel genoeg heeft beleefd aan het Woud der Verwachting van Hella S. Haasse en de leesgroep tenslotte beleefde lange dagen onder de vulkaan.

Bart Madou

Dichter bij ons: Emiel De Cock

De moderne mens, steeds in de weer van hot naar her, die in de Brugsestraat van Aartrijke langs het huis nummer nr. 56 voorbijrijdt, zal wellicht niet eens zien dat dit een huis is niet als de andere. Maar als je de moeite neemt even een blik te werpen op de gevel, dan ga je merken, hier hebben we een goed bewaard restant uit een Vlaams verleden dat we enkel nog uit de tijd van onze grootouders kennen.

Foto Bart Madou

Emiel, je woont in een huis dat op het eerste gezicht nogal wat nostalgie doet opwelen. Toch wel een bijzonder huis. Hoelang staat het hier al? En hoelang woon je er al? Heeft het huis een geschiedenis?

Her werd voor het eerst in 1855 in een akte vermeld. Het behoorde toe aan de familie Wittezaele, een bekende familie in Aartrijke. Die Wittezaele was meester-

kleermaker, hij werkte met vijf, zes mensen.

Dit huis hier, waar ik nu in woon, bestond oorspronkelijk uit twee afzonderlijke delen. Het gedeelte hiernaast dus, was de woning van de knechten.

Je mag wel stellen dat alle kleermakers in Aartrijke bij Wittezaele in de leer geweest zijn. Om eens een voorbeeld te geven van die bekendheid van meester-kleermaker Wittezaele moet je maar eens naar de volgende anekdote luisteren. We zaten, na een van onze vele uitstappen naar de Westhoek, tussen Lo en Pollinkhove in café 'Au bienvenue' een picon te drinken. Er was daar een groepje aan het praten en opeens vraagt er iemand van waar wij afkomstig zijn. Als ik hem antwoord dat we van Aartrijke zijn, kijkt hij heel verwonderd en vraagt of we de Wittezaeles kennen. Wat een toeval. Het bleek om iemand uit Woumen te gaan die de kleermakersstiel bij Wittezaele geleerd had.

En zijn er nu nog Wittezaeles in Aartrijke?

Neen, ze zijn allemaal verdwenen, op één iemand na, die nu nog

leeft: de vrouw van Servaas Aelter die nu in een zorgcentrum in Kortrijk verblijft. En ook iedereen die hier bij Wittezaele gewerkt heeft is er niet meer, "Vostje", Marinus Acda, ...

En jijzelf, geboren en getogen in Aartrijke?

Ik ben inderdaad een echte Aartrijkenaar. Ik ben geboren in 1942, in de nabijheid van het bos de Maere d'Aertrycke, een echte 'bosvogel' dus. Ik heb daar gewoond tot mijn 11de, dan zijn we verhuisd naar de toenmalige Torhoutstraat (nu Aartrijksestraat). Dus zo ben ik in het 5de leerjaar beland. Daarvoor ging ik naar de Sint-Berchmansschool, op de wijk Driekoningen. Maar het bos en de buiten, dat waren mijn echte biotoop.

En wanneer ben je dan hier, in dit huis komen wonen?

Ik ben getrouwd in 1963, maar we zijn pas in 1967 hier in dit huis komen wonen. Dat is nu toch ook al 40 jaar. We hebben hier nog een kranten- en boekenzaak gehad. Ik ben dus letterlijk altijd met boeken bezig geweest.

Was je dan voltijds boekhandelaar?

Nee, ik gaf les en mijn vrouw hield de winkel open. Op een bepaald moment, in 1980 moet dat geweest zijn, hebben we besloten te stoppen met de winkel. Dat ging vlug, in een week tijd was de zaak opgelost. Ik heb dus niet uitverkocht. Ik kon gelukkig met mijn "overschot" terecht bij enkele bevriende boekhandels (o.a. bij de Brugse Boekhandel van Jozef Demeester. Kort nadien ben ik dan begonnen met een eigen uitgeverij.

En je beroepsleven?

Na mijn studies ben ik begonnen bij Clayson, bij de pikdorsers dus, in de afdeling Planning van de Buiten Afgewerkte Stukken. Dat was in 1963 en Leon Claeys was daar toen nog baas.

In 1970 ben ik overgestapt naar een toeleverancier, de firma Deprez uit Roeselare. Ik kreeg daar de kans om er adjunct-productiedirecteur te worden.

In 1976 kreeg ik de kans om in het onderwijs te stappen. Ik kwam in het VTI in Brugge terecht, ik kende er de directeur E.H. Walter Deleu vrij goed die later pastoor in Ieper werd. Ik koos voor het

onderwijs omwille van de werkzekerheid.

In 1987 ben ik dan gemuteerd naar het VTI in Torhout en ik ben daar gebleven tot mijn pensioen in 2002. Ik gaf er technische vakken, technologie en praktijk, frezen voornamelijk.

Waarvandaan dan je interesse voor literatuur en in het bijzonder voor Boschvogel? Voor veel lezers is Boschvogel wellicht een illustere onbekende. Wie was hij in feite?

Van jongs af aan al. Mijn vader en Boschvogel hadden samen op school gezeten in Aartrijke. Ze kenden elkaar dus goed, zonder daarom vrienden te zijn.

Als Boschvogel ging wandelen of fietsen kwam hij wel eens bij ons langs. Zo heb ik hem leren kennen en zo ben ik zijn boeken beginnen lezen.

Toen we op het dorp kwamen wonen, zagen we hem nog meer want hij woonde vlak om de hoek. Toen ik hier, na mijn huwelijk opnieuw kwam wonen en een boekenwinkel begon, zag ik hem steeds meer. Uiteindelijk is dan de gewoonte ontstaan dat ik bijna wekelijks (veelal op dinsdagavond) bij meester Frans op bezoek ging. Ik beklaag het me dat ik niet meer van onze gesprekken op band heb opgenomen. En intussen was ik ook, samen met een aantal anderen gestart met de heemkundige kring. Dat was in 1977.

Was dat dan de F.R. Boschvogelkring?

Neen, de Boschvogelkring bestaat eigenlijk nog niet zo lang. Maar laat mij eerst even verdergaan met die avonden. Ze werden een vast ritueel. Later ging ik met meester Frans mee om foto's te nemen voor een nieuwe uitgave bv. voor zijn Album over het Houtland. Boschvogel zelf schreef nog alles met de hand. Hij had een zeer mooi en tegelijk ook een vreselijk lelijk handschrift. Zijn brieven en opdrachten waren prachtig geschreven, maar zijn manuscripten waren nauwelijks leesbaar.

Op een van die dinsdagavonden vroeg hij mij of ik met de wagen

Foto Bart Madou

was. Ik vond dat een rare vraag want ik woonde op nauwelijks een boogscheut afstand. Maar Boschvogel stond erop dat ik in het vervolg met de wagen zou komen, dan kon ik telkens een aantal dozen met allerhande paperassen meenemen, zei hij. Zo is bijna zijn hele archief bij mij terechtgekomen. Het ligt hier dus, 17000 stukken, alle handschriften van zijn boeken, al zijn blaadjes, al zijn boeken. Er ontbreken maar enkele manuscripten, (vooral van zijn eerste boeken, o.a. dat van "Niet wanhopen Marie-Christine").

Ik heb dus zoveel van hem meegekregen om er een archief van te maken. Zijn huis en inboedel werden verkocht aan iemand die geen affiniteit had met Boschvogel. Dat was dus een gemiste kans voor de gemeente Zedelgem om er een blijvend museum van te maken. Maar dat tussen haakjes

Op een bepaald moment dan heb ik hem gezegd, we gaan u vieren, maar daar wilde hij absoluut niet van weten. En toch is het ons gelukt, nl. in 1977, toen hij 75 werd. Ik heb dat ferm gepousseerd, want dat was nodig bij hem, maar het was eigenlijk Remi Braeckvelt die het meest aan de kar geduwd heeft. Hij was gouvsecretaris van het Davidsfonds West-Vlaanderen.

In 2002 wilde ik dan een uitgebreide viering op het getouw zetten met o.m. een tentoonstelling. Dat werd een groot succes met meer dan 1900 bezoekers, een flink aantal voor een gemeente als Aartrijke. Er waren zeer veel oud-leerlingen van hem er op afgekomen, sommige van de andere kant van het land. Als gevolg daarvan is dan het tijdschriftje "Berichten uit Hoogrijke" opgericht.

En op 22 september 2002 – de dag dat Boschvogel 100 zou geworden zijn – (Boschvogel overleed op 19.01.1994) werd er een gedenkplaat onthuld. Het was de zondag van Aartrijke – kermis. Nooit heeft het in Aartrijke meer geregend dan die dag. Ik zeg het nog eens, Boschvogel was niet zo voor vieringen. (*nvdr. er wordt monkelend gelachen*)

En zijn borstbeeld dan op de hoek van de Engelstraat en de Mervilliestraat?

Dat hebben we een jaar nadien, in 2003 dus, onthuld.

Ik ben gelukkig met dat borstbeeld, maar het beeld van meester Frans komt niet volledig tot zijn recht. Een amateur beeldhouwer uit Brugge heeft dan later een kop gemaakt en dat is wel heel geslaagd. De versie staat hier bij mij.

Boschvogel heeft een indrukwekkend oeuvre bij elkaar geschreven.

Is er een evolutie in waar te nemen? Welke genres beoefende hij het liefst? Geen poëzie wellicht.

Toch wel. Hij is ooit begonnen met poëzie. In 1915 – 1917 heeft hij een bundeltje geschreven dat nooit werd gepubliceerd. Het manuscript heb ik hier. (*Toont ons een klein schriftje met bijna verstorven blaadjes en het schoolse handschrift van de 15-jarige Frans Ramon*). Zijn allereerste publicaties waren ook gedichten; die verschenen in "Lenteweelde".

Zijn belangrijkste oeuvre bestaat eigenlijk uit Vlaamse Streekromans, toegespitst op het Houtland en daarnaast alles wat de missties betreft en natuurlijk, dat mag ik niet vergeten, jeugdboeken.

Missieverhalen, speelden die zich dan af in Belgisch-Congo?

Neen, niet zozeer in Congo, maar eerder in China of Azië in het algemeen. Zijn bekendste "Boompje" heeft waarschijnlijk iedereen van mijn generatie in de lagere school moeten lezen. Maar ik denk dat zijn sagen en legenden het meest tot de verbeelding spreken. Denk maar aan "Boschvogels Europees Sagenboek", "Sagen en legenden uit Vlaanderen" (1980) en "Boschvogels groot Sagenboek" (1974). Heel belangrijk is ook de reeks "Boschvogel vertelde" uitgegeven bij Lannoo. Een aantal van die laatste verhalen zijn een paar jaar geleden in een modernere versie en taal gegoten door toch niet onbelangrijke auteurs als Karel Verleyen, Brigitte Minne, Gie Laenen...

We mogen ook zonder meer stellen dat alle boeken van Boschvogel een historisch onderbouwde achtergrond hebben. Boschvogel ging gedurende 25 – 30 jaar elke week opzoekingen doen in de bibliotheek en het archief in Brugge.

Beroepshalve was hij leraar zeker?

Ja, hij is als onderwijzer begonnen in Zedelgem. Na twee jaar is hij dan naar Aartrijke gekomen. Ondertussen had hij voor de Centrale Examencommissie het diploma regent Nederlands – Frans behaald. In 1939 werd hij dan leraar geschiedenis aan de RMS te Diksmuide en van 1942 tot 1958 (zijn pensioen) leraar aan de RMS te Brugge.

Welk boek of welke van zijn boeken vind jij het of de beste?

Volgens de meesten is "Het hof der Drie Koningen" (1945) zijn bes-

te werk. Persoonlijk kies ik voor "Niet wanhopen Marie-Christine" (1948) en "De beukenhage" (1946) over het boerenleven in een Vlaams dorp op het einde van de 19de, begin 20ste eeuw. Ook de traditionele rivaliteit en vijandelijkheid tussen verscheidene families en de amoureuze perikelen tussen de zoon van de ene en de dochter van de andere familie komen erin aan bod.

Die romans spelen zich af op nog bestaande plaatsen in Aartrijke.

Kan Boschvogel de moderne lezer nog aanspreken?

Nee, dat is passé. Boschvogel spreekt tegenwoordig enkel nog de verzamelaars aan. Datzelfde geldt bv. ook nog voor Streuvels voor wie een harde kern het zgn. Streuvelsgenootschap heeft opgericht. Al die oudere auteurs raken vergeten. Er is daar wel een uitzondering op, nl. Gezelle, maar die heeft dan weer op een heel ander vlak gepresteerd.

En dan is er die F.R. Boschvogelkring. Wanneer is die kring opgericht? Wie was of waren de stichters? Wat beoogt de kring?

De kring is eigenlijk niet opgericht, maar gegroeid uit de werkgroep die de tentoonstelling, waarvan daareven sprake, voorbereid en georganiseerd heeft. Bertrand Denys, Chris Spriet, Willy Simaey en Franky Vantighem en een aantal anderen zijn erbij gekomen. Bij de onthulling van het monument in 2003 werden zo'n vijf, zes toespraken gehouden. En die toespraken vormden dan meteen de basis voor het eerste nummer van het tijdschriftje. En zo is dat dus letterlijk gegroeid.

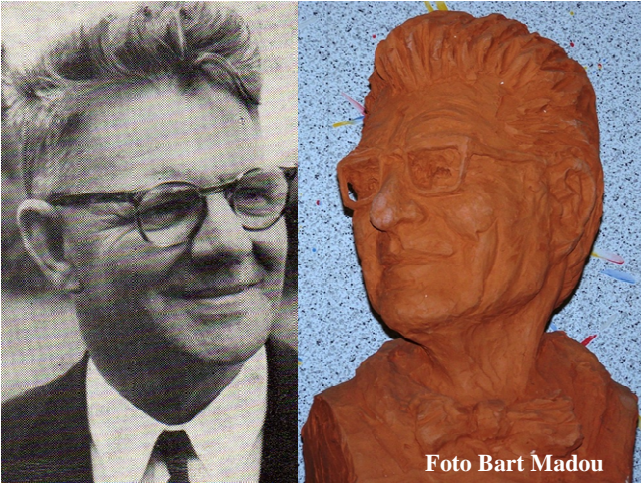
Vandaag zijn de Boschvogelkring en de heemkundige kring samengevoegd.

En wij doen dus nog altijd voort.

Wat doen jullie vandaag in de Boschvogelkring? Zijn er specifieke plannen voor de toekomst?

Momenteel enkel het tijdschrift. Het bestuur wordt stilaan wat ouder en zou dringend nieuw bloed moeten bijkomen. Er zijn nog maar enkele werkers over: Bertrand Denys, Franky Vantighem, Chris Spriet en ikzelf. Het is dus wel de bedoeling te verjongen en ik zie daar wel goede perspectieven voor.

En ja, wat de toekomst betreft. Het zou de bedoeling zijn om, naar het voorbeeld van Het Manneke uit de Mane, jaarlijks een gewoon

iemand van bij ons die op een of ander vlak verdienstelijk is geweest te hul-digen.

Het is ook de be-doeling, dat is nu nog altijd een droom die zou moeten gereali-seerd worden in 2011, een boeken-markt te organise-ren. Het zal afhan-gen van het ver-

werven van een betaalbare infrastructuur voor de boekhandelaren. Maar ik zie het in elk geval in de praktijk positief evolueren.

Voor 2012 (10 jaar na de vorige tentoonstelling) zouden we graag een tentoonstelling op verschillende locaties doorheen het dorp Aartrijke organiseren. Het draaiboek ligt in elk geval klaar. Dat zouden we dan achteraf in een groter kader plaatsen en er een blijvend parcours van maken. Uiteraard zou er aan die wandeltocht dan een zoektocht gekoppeld worden met eenvoudige vragen met de bedoeling het geheel wat interessant te maken en veel publiek te lokken.

Daarnaast zouden we, net zoals in 2007 (*nvdr. Boschvogel met Verve*) iets willen organiseren dat Boschvogel koppelt aan kunst; dat zou nu kunnen poëzie zijn, of beeldhouwwerk of opnieuw schilderkunst, daar zijn we nog niet uit. Ook Het Beleefde Genot zou hier een rol kunnen spelen.

En ook nog lezingen. Hoewel, ik vrees dat dit uit de tijd is, dat er daar niet al te veel mensen meer op afkomen.

Zijn er andere schrijvers voor wie je een voorkeur hebt? Wat is je lievelingsroman?

Om eerlijk te zijn, ik lees bijna nooit fictie, behalve dan als ik iets nodig heb om een artikel te schrijven.

Mijn grote interesse gaat uit naar de oorlog en dan toch heel speciefiek naar de Eerste Wereldoorlog. Het huis staat hier vol boeken over de Eerste Wereldoorlog. Dat verklaart ook een beetje mijn verbondenheid met de Westhoek. Ik weet er alle soldatenbegraaf-

plaatsen liggen.

Als ik dan toch nog iets zou moeten vernoemen dat als een roman kan beschouwd worden, dan De Da Vincicode en Het Berninimysterie van Dan Brown; dat spreekt me wel aan.

Het is ook zo dat ik vier, vijf boeken tezelfdertijd lees.

De Boschvogelkring is niet de enige organisatie waar je actief bent. Je bent een bezige bij? Waar kunnen wij je nog zoal tegenkomen?

Ik ben medestichter van de Heemkundige kring van Aartrijke in 1977. Die heette toen de David Jonckheerekring, naar David Jonckheere, een onderwijzer die als een van de eersten is beginnen schrijven over Aartrijke. We hadden ook een documentatiecentrum in de bibliotheek. Ons materiaal kon dus uitgeleend worden. Door omstandigheden hebben we al het materiaal van David Jonckheere niet kunnen aanschaffen. Daarna werd de naam van de kring veranderd in Ambacht Aartrijke. Dat is nl. een historische naam want Ambacht Aartrijke omvatte oorspronkelijk naast het huidige Aartrijke natuurlijk, ook Zedelgem en Loppem. We hielden er in ons achterhoofd dus rekening mee dat we ooit zouden fusioneren met de kring van Zedelgem. Dat is echter nooit doorgegaan.

Ik ben ook 40 jaar lid van Heemkunde West-Vlaanderen. In 1984 ben ik daar secretaris geworden. En ik ben ook 25 jaar lang lid geweest van het Nationaal Verbond, maar onlangs heb ik daar een punt achter gezet.

En dan is er natuurlijk nog mijn uitgeverij.

Het is allemaal begonnen met de uitgave van het boek "Het bisdom Brugge: bisschoppen, priesters, gelovigen" van professor Michel Cloet, samen met Boudewijn Janssens de Bisthoven en Robrecht Boudens. Een paar jaar later stelt professor Cloet mij voor om enkele goede licentiaatthesissen uit te geven. En in 1992 ben ik dan gestart met historische monografieën, thesissen van studenten uit Leuven en Gent.

Ik heb dus uitsluitend non-fictie uitgegeven. Nu staat alles op een laag pitje. Ik ben wel nog bezig met het tweede deel van "Soldatentaal" van Tony De Bruyne die ondertussen helaas overleden is. Het is een soort dialectwoordenboek van de soldatentaal in vier talen.

Dus zo is de uitgeverij gestart en langzamerhand komt ook hier een einde aan.

Nog van belang in mijn "loopbaan" is het feit dat ik van bij de start lid ben van de cultuurraad. Ik was er zes jaar ondervoorzitter en

daarna secretaris en penningmeester. Daarenboven al 15 jaar secretaris en penningmeester van Volkskunde West-Vlaanderen en 25 jaar lid van het Verbond voor Heemkunde Vlaanderen.

Heb je veel gereisd? Wat zijn je favoriete bestemmingen? De Westhoek in elk geval?

Ja, vooral de Westhoek en Frans-Vlaanderen spreken mij aan. Drie keer per week naar de Westhoek is niet uitzonderlijk. Het is bijna een automatisme, we betrappen er ons soms op dat we zonder het goed te beseffen alweer op weg zijn naar de Westhoek.

En natuurlijk ook Frankrijk, met naast Frans-Vlaanderen vooral de Normandische kust met zijn landingsplaatsen uit de Tweede Wereldoorlog. Ik heb het niet zo voor Italië en Spanje met die verschrikkelijke warmte.

Als we al eens naar zee gaan, dan nooit over dag, wel 's avonds, liefst bij zonsondergang, als de meeste toeristen al vertrokken zijn. Mijn voorkeur gaat naar de kleine dorpjes, de dorpspleintjes met een cafeetje en een museumpje.

Fietsen doen we ook en tijdens zo'n fietstocht gaan we elk kerkje binnen dat we tegenkomen. Zo heb ik al pareltjes ontdekt.

Hou je van andere kunstvormen? Muziek, welke?

Vooraf van popmuziek en dan meer specifiek de jaren 60 en 70. Zowel mijn echtgenote als ik waren fan van Neil Diamond en Paul Anka. We gingen indertijd altijd naar Rock Torhout.

Vorig jaar waren we bijna naar Rimpelrock vertrokken omdat Paul Anka daar optrad.

Nog een droom die je verwezenlijkt wil zien?

Mijn echte droom bestaat erin ooit eens een museum met Aartrijkse figuren te realiseren. Ik denk dan vooral aan F.R. Boschvogel en beeldhouwer Leonard De Visch. Een andere bekende figuur is Alfons Mervillie. Hij was hier onderpastoor van 1898 tot 1913. Hij publiceerde gedichten in De Biekorf, schreef een biografie over Pius X, was oprichter van de fanfare, van de bijenbond, van de bibliotheek. Er is hier in Aartrijke een straat naar hem vernoemd.

Een museum dus, een apart gebouw...dat zou wat zijn!

Bedankt, Emiel, en hopelijk wordt je droom ooit werkelijkheid.

Er was eens ...

Er was eens ... aldus de aanvang van eender welk mooi sprookje.

Er was eens een kleine jongen, geboren in een landelijk dorp, niet ver van Brugge die scone - de stad met zijn machtige torens. Het kind werd gedoopt door de vaardige dichter, zanger en volksverteller onderpastoor EILLIVREM.

Foto Bart Madou

In de noeste sterke, Vlaamse taaie grond zou de jongen opgroeien. Met vrienden, ravottend over 'ZIJN' straatje met stenen, bars en bultig, trok hij naar de knechtenschool, waar hij van een brave, maar zeer begaafde meester, les kreeg. Meester EMELDAM was een verteller van de bovenste plank, die hem de poëtische beginselen meegaf

En de jonge knaap wilde later ook verteller worden. Hij moest opstellen maken voor meester Pol. De jongen schreef ... de jongen droomde ... en hij schreef zijn dromen neer. .

Zo schreef hij : *«Aan de einder van mijn droom ligt mijn straatje, ergens waar de scherpte van mijn blik de horizon aftuurt, en waar in de zoete stilten van het diepe sparrenbos, de zandige heirweg, waar brem en heidekruid de boorden in purperen kleur omtoveren, zijn kronkelende weg vervolgt daar wil ik later, wandelen, fietsen en ... over schrijven»* (15 oktober 1915).

En inderdaad deze plek zou hem zijn hele leven niet meer loslaten.

Toen de jongen oud genoeg was, trok hij naar 'De Gele Doos' in Sperregem, nog een stad waaraan hij voor de rest van zijn leven zijn hart verpandde, om er onderwijzer te worden. Na de grote vakantie van het jaar 22 stond de nieuwe meester voor de klas van de Zalegemse broekventjes. Zalegem, waar jaren geleden niemand minder dan de geweldenaar naar ziel en lichaam, Amaat Vyncke, er het levenslicht zag. Een paar jaar later kwam hij terug naar zijn dorp Hoogrijke.

Wat was de meester blij er de kinderen van verwanten, vrienden en burens te mogen lesgeven en er regelmatig sagen en legenden te

kunnen vertellen. Ondertussen had de jonge 'schoolmeester' met brio nog een aantal diploma's verworven, waaronder ook dat van regent. Nu kon hij lesgeven aan de 'grote jongens', eerst in de boerstad en daarna in Brugge, die scone.

De jonge meester schreef dat het een lieve lust was. De ene pennevriucht na de andere vloeide uit zijn pen. Er waren boeken voor klein en groot. De stapel werd steeds groter en veelzijdiger. In tal van kindertijdschriften was hij een vaste medewerker. Ook anderen maakten veelvuldig en gretig gebruik van zijn vlotte pen. Ondertussen trok hij het Vlaamse land door om te vertellen over Jan Van Eyck, Peter Benoit, Zannekin en nog zoveel anderen. De meester en verteller werd overal een graag geziene gast en een gewaardeerde volksschrijver.

Er was eens een andere jongen, bijna een halve eeuw later geboren, die in een huisje dicht bij het bos woonde. Hij vertoefde veel in dit grote bos, hij was er als het ware een 'bosvogel'. Hij leerde er vogels en dieren kennen. Hij zag er 'konijntjes op zwier' - hij had een kat, 'Mol' genoemd - werd er vriend van 'Baas Kap'. Spelend en wandelend kwam hij in contact met de 'Jager Amandus'. De jongen kreeg er vriendjes: Jan, Toontje, Willem, Peter, Roland, Arnout, Maria-Christina, Godelieve, Kunegonde, Hermine, Rika ...

En de jager Amandus vertelde hem over een groot en wijs man die op het dorp Hoogrijke ginder op de heuvel aan de horizon, woonde. En de jongen droomde er van die man te leren kennen.

En toen de jongen zowat elf jaar oud was, ging hij ook in het dorp op de heuvel wonen. Hij zag de man, met de Streuvelskop, bijna dagelijks voorbij fietsen op weg naar zijn vrienden in de omliggende dorpen. Hij leerde de schrijver - want dat was hij - beter kennen. Hij kreeg van de vriendelijke man enkele prachtige boeken. Meer en meer kwamen ze in contact. Waren het voorheen maar oppervlakkige ontmoetingen, het zou uitmonden in wederzijdse bezoeken aan huis. Ze werden vrienden, echte vrienden.

Hier eindigt het sprookje. Daarna begint meestal de werkelijkheid.

Inderdaad ... ik kwam steeds veelvuldiger bij Boschvogel, de schrijver en rasechte verteller. En bij ieder bezoek aan 'meester Frans', kwamen we stevast uit bij een vertelling. Jaren gingen voorbij en

steeds hechter werden de vriendschapsbanden. Het bleef niet bij bezoekjes, er volgden ook uitstapjes. Zomaar naar de mooie hoekjes van het Houtland naar tentoonstellingen ... of om foto's te nemen voor een volgend boek.

In herinner me nog de uitstapjes her en der. Als we de batterijen wat wilden opladen, en met de wagen naar de Ruidenberg trokken. Starend over het golvende landschap van het Houtland met in de verte de Oostenrijkse weg van Wijnendale naar Diksmuide, sloeg je steeds opnieuw aan het vertellen.

Hoe je door mooi weer, maar ook door regen en wind, de lange eenzame weg met de fiets deed, om in her verre Diksmuide kinderen kennis bij te brengen. En steevast kwam je uit bij Willem van Loo.

En dan vertelde je ... *"Het was gedurende de oorlog 40-45 en ik liep de hofsteden af om een beetje tarwe, een klompje boter of wat patatten te bemachtigen, want ik, moest voor twee gezinnen zorgen. En dan was ik soms ver van huis, het was soms wel dertig km ver in het Veurne-Ambacht, en ik was soms zwaar beladen en moest soms wat rusten. En op een zekere keer zat ik daar in een sloot te Lo te rusten, en plots gaat er daar een klok luiden. Een prachtige klok. De klanken kwamen onzichtbaar als baren, als golven op mij af en kletsten tegen mij aan. Een boer kwam over het land met zijn ploeg ... en ik riep uit de verte naar hem ... Welke klok luidt er daar ... En hij antwoordde met één woord.... LOO".*

En op weg naar huis schreef ik in gedachte her eerste hoofdstuk van Willem van Lo.

Of we trokken naar de 'Hoge Anjoen' in Werken ... of naar de Handzamevaart. Van de brug starend in her water vertelde je van de Noormannen die met hun boten de Handzamevaart kwamen afgevoerd om er te plunderen en brand te stichten, ja zelfs tot in Torhoutstee ... of als we: naar Nieuwkapelle gingen, voor de viering van uw oude vriend Mervillie. Wat was dat een mooi feest ... en in het naar huis keren, reden we nog eens tot in Lampernisse. Her dorp van Zannekin. We wandelden even rond de kerk, ... en opnieuw kwam de verteller in je boven *"De kerk, van Lampernisse met zijn brede beuken en stoere westtorens, staat daar als een vierkante boer te midden van dit weidse Veurne-Ambacht. Een schoon land. Over de wegen lopen kinderen te stoeien en zingen*

het oude kerelslied

*Hij is een vrijman geboren
op zee, op het land of in 't bos ..."*

Op een andere keer vertelde Frans van Anneke Blink, die van haar Oom Ivo uit Amerika een pak poen erfde, waarmee ze, in het dorp op de heuvel, een heel groot huis liet bouwen. De mensen raden: ha, die zotte mutse, zulke grote doening. Het geld is haar naar het hoofd gestegen. Anneke laat hen tateren. Maar ze haalde er oude sukkelaars bij. Er kwamen papnonnen om te helpen, en daar had je het splinternieuwe oudemannenhuis ... Hebben we dat hier niet op Aartrijke gehad?

Is het een legende of is het werkelijkheid?

En als ik na een gezellige babbel huiswaarts keerde, dacht ik na over die eenvoudige man die zo prachtig kon vertellen. Ik droomde dat er later iets gedaan moest worden voor die volksschrijver en verteller.

Er werden plannen gesmeed. Er zouden blijvende herinneringen komen, al moest ik hemel en aarde verzetten. Het zou moeten ... en het lukte ... Na een groots opgezette tentoonstelling met als titel Woorden worden boeken en een herdenkingsplaat aan zijn voormalige woonhuis, zijn we opnieuw samen om hulde te brengen aan onze grootste letterkundige die we op Aartrijke hebben gehad ... en om hem opnieuw onder de mensen te brengen.

Hier staan we nu bij *jouw* evenbeeld in brons gegoten door kunstenaar Adelin De Craene. Opnieuw op het Engelhoekje dat je zo lief was en waaraan je zoveel bladzijden wijdde. Hier sta je goed. Uitzijkend naar de plaats waar destijds de Noordermolen stond, die je in Niet wanhopen Maria-Christina zo diepzinnig en met volle teugen van je oneindige kleurenpalet aan woorden neerschreef.

En als ik na urenlang zoeken en zanten om een volkskundig artikel neer te schrijven ... of achter de computer zittend ... en mij de inspiratie wat ontbreekt, ... zal ik even tot hier kunnen komen. Ik ben dan zeker dat ik, tussen her ruisen van de wind door de bladeren van de omstaande knotwilgen, opnieuw je stem zachtjes zal horen en dat je ... 'meester Frans' opnieuw zal vertellen over de Heirweg ... , over Brugge die scone ... , over Willem van Loo ... en vele anderen ...

En dan zal ik denken ...
wat een gelukkige mens
mag ik me noemen, we-
tend dat ik deze zo prach-
tige mens kende, en als
vriend mocht hebben ...

Er was eens Frans Ra-
mon BOSCHVOGEL
Emiel Decock

(Gelegenheidstoespraak bij de onthulling van het borstbeeld)

Fragment op zich: uit 'Een te voltooien leven'

De-ethisering

We moeten ons wellicht een reeks andere vragen stellen: geloven we nog in een godsdienstigheid of een religiositeit waarin de zonde ernstig genomen wordt? Is het kwaad in de wereld nog een moreel kwaad dat iemand aan te rekenen is? Geraakt de vergiffenis niet stilaan in de hoek van de achterhaalde, melige en ongeloofwaardige antwoorden op het vele onrecht dat in de wereld bestaat? Deze vragen vallen moeilijk te beantwoorden omdat schuld en vergiffenis, berouwen verzoening uit de publiek-religieuze sfeer zijn verdwenen. De biechtstoelen blijven meestal leeg en waar ze nog opgesteld staan, gaan ze door voor een achterhaald *curiosum*. De andere rituele schuldbekentissen hebben het karakter van een anoniem *pro forma*. Hiermee zijn schuld en zondebesef niet verdwenen; ook gebeurt het dat gelovigen met hun berouw naar de priester stappen om hem te vragen wat ze moeten doen. Een nieuw fenomeen is echter de psychologisering van de schuld en het schuldbesef. Priesters, in hun opleiding en vorming ook pastoraal-psychologisch geschoold, hebben geleerd - en niet altijd ten onrechte - dat wat zich soms als zondebesef aanbiedt nauwelijks of vaak helemaal niets met een authentiek zondebesef te maken heeft, maar met psychische conflicten, en dat zij bijgevolg

moeten opletten zich in die zaken te laten verstrikken als ze daar geen speciale vorming voor hebben; doorverwijzen naar de psychotherapeut is dan het antwoord op deze nood. Het religieuze begrip 'ziel' heeft voor het technische begrip 'psychè' plaatsgemaakt, en zielzorg wordt in toenemende mate gemakkelijk door psychotherapie vertaald. De techniek en heel haar objectiverend begrippen- en observatiearsenaal hebben hier een nieuw toepassings-veld gevonden: problemen zijn in kaart te brengen en de oplossingsmethodes kunnen in beginsel geconstrueerd worden.

Toen de lijfarts van Lady Macbeth bij zijn patiënte werd geroepen omdat zij zo onrustig was en wartaal uitsloeg, vernam hij, onthutst, in wat voor een zielennoed zij verkeerde, waarop hij Lady Macbeths gezelschapsdame vertrouwelijk toefluisterde: 'More needs she the divine than the physician' (*Macbeth* V.I.71). Voorzichtige priesters zijn vandaag geneigd het tegendeel te zeggen, omdat ook in ethische en spirituele aangelegenheden het mens- en wereldbeeld zich grondig gewijzigd heeft. Gezondheid is niet uitsluitend een lichamelijke aangelegenheid, maar betreft ook de geestelijke vermogens en daarbuiten is er niets (meer). Toen die middeleeuwse hofarts in het Shakespeare-drama bij Macbeth zelf verslag kwam uitbrengen, maakte deze laatste zich boos, omdat de arts over geen middeltjes beschikte 'with some sweet oblivious antidote / Cleanse the stuff'd bosom of that perilous stuff / Which weighs upon the heart' (V.3-43- 4sa). Als dat niet mogelijk is, kan men beter de hele artsenij voor de honden gooien, is Macbeths reactie, en velen zouden het vandaag met hem eens zijn, omdat de hedendaagse patiënt, die zijn hoop op de medische macht heeft gesteld, gelooft en hoopt 'dat er altijd iets aan te doen is'. Niet alleen patiënten hebben zich die overtuiging toegeëigend, maar ook sommige artsen, in het bijzonder psychiaters en zenuwartsen, uiteraard vertrouwd met de werking van de psychofarmaca, hebben een eindeloos domein van geestelijke manipulatiemogelijkheden zien opengaan en menen bijgevolg dat elk 'krank gemoed heling gebracht kan worden' en dat geen 'ziel nog in smarten moet verkeren', mits ze de patiënten de passende medicatie toedienen.

Jacques De Visscher, Een te voltooien leven, 192 blz, Pelckmans Kapellen, 1996, ISBN 978-90-289-2286-0

Een winter op Mallorca en zeven zomers in Nohant

Wanneer hebben Sand en Chopin elkaar voor het eerst ontmoet? Heel waarschijnlijk tijdens een soirée eind 1836 in het Hot el de France, waar Marie d'Agoult haar salons organiseerde. Dat Chopin tijdens  en van deze sessies aanwezig was weten we van de pianist Hiller.

Begin november ontvangt Chopin een aantal gasten op zijn appartement in Parijs. Onder de aanwezigen waren behalve Liszt en Marie d'Agoult ook George Sand, de zanger Nourrit, Heinrich Heine, en enkele andere bekende en beroemde Parijzenaars. Ook de Poolse componist Brzowski aan wie wij een relaas van de avond te danken hebben was er.

Tijdens de zes weken die erop volgden brachten Chopin en Sand minstens evenveel keer samen de avond door. De eerste reacties van beiden waren niet erg bemoedigend. Van Chopin weten we: *"Wat is La Sand toch een onaantrekkelijk mens, is ze wel echt een vrouw?"* (Zamoyski, 141) en ook *"Ik heb kennisgemaakt met een grote beroemdheid: mevrouw Dudevant, bekend onder de naam George Sand; maar haar gezicht is mij niet sympathiek en het beviel me in het geheel niet. Er is in haar zelfs iets dat me terughoudend maakt."* (Bastet, 244)

Sand schreef dan weer aan Chopins vriend, Grzymała: *'Ik wil me niet vooroverbuigen om een geur in te ademen die is gereserveerd voor een ander altaar. . . 'Wie is toch die ongelukkige vrouw die hem met zulke indrukken over lichamelijke liefde heeft laten zitten? Je zou alle vrouwen die het meest respectabele en heilige in de Schepping van het Goddelijk mysterie verlagen in de ogen van een man, moeten ophangen...'*

Hoe dan ook om een niet altijd simpel verhaal kort te maken (Sand zat nog opgescheept met Malfille, haar minnaar van het moment en Chopin met zijn Maria), besluit George Sand in de loop van 1838 om de komende winter de zon in het Zuiden te gaan opzoeken. Ze denkt daarbij in de eerste plaats aan Italië, maar verandert haar plan door toedoen van gravin Charlotte Marliani, de vrouw van de Spaanse consul, die haar het eiland Mallorca aanraadt. Reden voor die reis was in de eerste plaats de zwakke gezondheid van haar zoon Maurice. Omdat ze in die tijd al sterk gelieerd was aan Cho-

pin, en zijn zwakke gezondheid ook best wat zon kon gebruiken, besluiten ze samen naar Mallorca te gaan. Omwille van mogelijke roddels reizen ze wel afzonderlijk.

Begin oktober vertrekt Sand met haar kinderen en Amélie, een dienstmeisje, richting Zuid-Frankrijk, waarbij ze allerlei sites bezoeken, zo o.m. in Nîmes. Een kleine maand later arriveert Chopin na vier dagen en nachten ononderbroken reizen met de postkoets, in gezelschap van de broer van de Spaanse minister Mendizabal, in Perpignan, waar Sand en de haren hem opwachten. Bij Pleyel had Chopin een piano gekocht voor 1200 francs en die werd nagestuurd. Met de boot gaat het dan naar Barcelona en na een vijftal dagen schepen ze in naar Mallorca.

Ze komen aan in Palma en gaan dadelijk op zoek naar een hotel, wat blijkbaar niet evident was. Dank zij een aanbevelingsbrief van Marliani aan de Franse consul Flury kunnen ze logeren op de bovenverdieping van een werkplaats waar men vaten fabriceerde. De dag door dus lawaai van hamers op hout en metaal. Het eerste werk van Sand bestaat er dan ook in om iets anders te zoeken en het wordt S'on Vent, een kleine villa in Establiments, in de buurt van de hoofdstad Palma, die ze voor 50 francs per maand kunnen huren. Sand kan ook een krakkemikkige piano op de kop tikken, waarmee Chopin zo goed en zo kwaad hij kan aan de slag gaat.

De eerste dagen verlopen zonnig en rimpelloos, tot op een dag de lucht samentrekt en het begint te regenen. Het zou maanden aan eens stuk onophoudelijk blijven regenen. De ramen in S'on Vent kunnen niet gesloten worden, en er is geen verwarming. Sand laat een primitieve kachel maken door een plaatselijke smid, waardoor ze nu behalve in de vochtigheid ook in de walmende rook terecht komen.

De guurheid van het klimaat begint de gezondheid van Chopin aan te tasten. Hij hoest dat het verschrikkelijk is en Sand besluit de drie beste dokters van het eiland bij 'de kleine' – zoals zij Chopin noemde – te roepen.

Over dit consult kennen we de bekende passage van Chopin in een brief aan zijn vriend Fontana: *"De eerste zei dat ik stervende was, volgens de tweede blies ik mijn laatste adem uit en de derde dacht dat ik al dood was."*

Typisch Chopin, maar wat erger was, de dokters lichtten de huiseigenaar in en vertelden hem dat zijn huurder tering had. De Mallorcanen waren als de dood voor besmettelijke ziekten met als gevolg dat de huiseigenaar zijn huurders beval primo de villa zo snel mogelijk te verlaten en secundo te betalen voor de inboedel die omwille van de besmetting moest verbrand worden.

Weer met wat hulp van consul Flury lukt het om een drietal cellen te huren in een leegstand klooster in Valdemosa, drie uur gaans van Palma. Na de perikelen in Palma en op S'on Vent, een verademing, maar ook dit duurt niet lang. Chopin nog altijd niet in het bezit van zijn piano en door de voortdurende regens wordt zijn hoesten er ook niet beter op, ondanks de zorgen van Sand.

Daarbij komt nog dat de plaatselijke bewoners dit gezelschap met zeer veel argwaan, zeg maar zeer vijandig bekeken en ook behandelden. Nu ja, een vrouw die zich kleepte als een man, met twee kinderen van wie de dochter ook in jongenskleren rondliep plus daarbij een ziekelijke man die niet de vader van de kinderen was en – nog het allerergst– die nooit in de mis te zien waren. Alles wat ze kochten moesten ze driemaal zo duur betalen, een andere bewoonster van een cel die gratis haar diensten aanbod plunderde hun proviand- en kleerkast en de apotheker rekende woekerprijzen voor zijn drankjes en kruiden.

In de voormiddag onderwees Sand haar twee kinderen op hun eigen niveau: geschiedenis, biologie, aardrijkskunde. Wekelijks trok zij ook naar Palma (3 uur heen en drie uur terug!) om te informeren naar de piano die maar niet arriveerde. Rond Kerstdag 1838 was die dan toch eindelijk aangekomen, alleen eiste de Mallorcaanse overheid voor 700 francs invoerrechten. Na een dag palaveren wist Sand er 300 francs vanaf te doen. Zo arriveerde de piano dan toch in Valdemosa bij zijn wettige eigenaar.

Sand schreef ook duchtig aan haar roman Spiridion, verpleegde Chopin, beredderde het huishouden, maar geldgebrek, de verslechterende gezondheid van Chopin, het slechte weer en de onhebbelijkheid van de inwoners noopten de bewoners van Valdemosa stilaan aan vertrekken te denken. En zo geschiedde ook. Sand kon de piano nog tegen een zacht prijsje van de hand doen aan een kennis van Flury.

Midden februari, na een verblijf van 65 dagen, scheepten ze weer in op de Mallorquin, ze waren wel verplicht om een hut onderdeks te nemen, aangezien het bovendeck gereserveerd was voor een bende varkens, het exportproduct par excellence van Mallorca. Omgeven door een vreselijke stank, gestamp en gehuil van varkens bereikten ze na 18 uur varen het vasteland, maar aangezien de varkens eerst moesten afgeladen worden, zaten ze nog een hele tijd vast op de boot.

In de haven lag er een Frans oorlogsschip. Sand schreef een briefje en liet dat door een matroos bezorgen aan de kapitein die de slachtoffers prompt persoonlijk kwam ophalen. Hij belastte de scheepsarts Chopin te onderzoeken en zo voeren ze naar Marseille. Ze bleven er nog ettelijke maanden tot Chopin goed genoeg was om te reizen. De eerste stop was Nohant, het kasteeltje van Sand. Chopin verbleef er de rest van de zomer en zou er de zes volgende zomers naar toe komen.

Enige tijd na hun terugkeer uit Mallorca schreef Sand dan haar 'Hiver à Majorque', waarin ze de bewoners zeer onvriendelijk bejegt. Merkwaardig is dat ze Chopin nergens met name noemt, ze heeft het wel over 'onze kleine', 'onze zieke', de man die ook bij ons was... enz.

Frédéric Bastet, Helse liefde, Biografisch essay over Marie d'Agoult, Frédéric Chopin, Franz Liszt, George Sand. Querido Amsterdam, 1997, 709 blz., ISBN 90 214 5157 3

Adam Zamoyski, Chopin, de biografie. Balans Amsterdam, 2010, 351 blz., ISBN 978 94 600 3217 2

(bma)

Horen, zien en schrijven...

"Vragen kunnen stellen is een vaardigheid die men nooit zou moeten afleren, want leren en genieten zijn het geheim van een zinvol leven. Leren zonder genieten verbittert, genieten zonder leren stompt af"

Richard David Precht

Verwilderd

De slimste mens of het snelste geheugen: wat zegt dit over de mens?

In Humo van 19 januari getuigt de vriendin van Bent van Looy dat haar partner inderdaad bijzonder intelligent is: ik wil dit graag geloven, maar zijn succes in De slimste mens garandeert niets.

Dat is immers een kennisspelletje dat vooral het snelle geheugen aanspreekt, vandaar dat er zelden iemand van boven de 55 bijzonder hoog scoort: met de jaren vertraagt het geheugen zodat de strijd met jongere concurrenten wel erg ongelijk wordt.

Intelligentie wordt wel eens omschreven als probleemoplossend denken. Het enige onderdeel van het quizprogramma dat dit vermogen test is de puzzelronde: daarin moeten verbanden worden gelegd die een vermenging zijn van kennis en logica.

Ik sta nogal ambigue tegenover dit fenomeen. Enerzijds juich ik de kennisspelletjes toe, ik zal zelden Blokken missen en nog minder De Slimste Mens of de Canvascrack. En in de discussie binnen ons onderwijs omtrent kennisgericht versus vaardighedengericht lesgeven, kies ik voor het eerste.

Niettemin zegt kennis op zichzelf zeer weinig. Een Franse filosoof zei het reeds eeuwen geleden: 'Plutôt la tête bien formée que bien remplie.' Vorming is belangrijker dan pure kennisverwerving. Maar omgekeerd kan je moeilijk redeneren als er geen parate kennis in je hoofd zit. John Locke schreef hierover: 'denken is het inzicht in de overeenstemming of niet-overeenstemming van ideeën'. Om dat in te zien moeten er wel duidelijk omschreven ideeën in je hoofd aanwezig zijn.

En dan is er nog verschil tussen vakkennis en eruditie aan de ene kant en wijsheid aan de andere, wijsheid die te maken heeft met mensenkennis of emotionele intelligentie en met levenservaring.

Nog belangrijker is de verhouding van kennis tegenover moreel gedrag. Bij Rabelais lezen we: 'Science sans conscience n'est que ruine de l'âme'. De gewetensvorming is dus doorslaggevender dan het kennen om te kunnen spreken van een goed mens, wat iets anders is dan een intelligent mens. De massamoordenaars van de 20ste eeuw waren geen dommeriken, misschien waren ze zelfs geniaal, maar hun moreel besef bleek alleszins niet uit hun daden.

Idem dito met een particulier geval als seriemoordenaar Ronald Jansen: die man is zonder twijfel bijzonder intelligent, hij kan zelfs met leerlingen in moeilijkheden omgaan wat een zekere wijsheid

vooronderstelt, maar met zijn gewetensvorming is het duidelijk misgelopen.

Het moeilijke van deze problematiek is de definitie van het geweten. De beste omschrijving is wellicht: een geïnterioriseerde autoriteit, men heeft diverse autoriteiten – de ouders, de opvoeders, leden van de peer group – in zich opgenomen en persoonlijk verwerkt. En dan is de vraag welke rolmodellen van betekenis zijn geweest: een zelfzuchtige, hardhandige vader, een verslaafde moeder, een pedofiele leraar of, omgekeerd, voorbeeldige en liefhebbende mensen.

Het geweten is een levende, permanent actieve opslagplaats van geboden en verboden, en zelfs de misdadiger kan er zich niet voor afsluiten: hij zal wroeging kennen zoals de Raskolnikov van Dostojevski.

Alleen de perverse geest van de psychopaat ontsnapt hieraan: hij vindt zijn misdadig gedrag best o.k, hij meent daar het recht toe te hebben omdat hij zichzelf rekent tot een uitverkoren soort of, omgekeerd, zijn slachtoffers tot een minderwaardige. Massamoordenaars en seriemoordenaars moeten daarom als psychopaten worden beoordeeld, en meer dan waarschijnlijk zijn ze ongeneeslijk: de schade die aan hun geweten is toegebracht is door geen enkele therapie meer te herstellen. Interneren is dus de remedie, onze beschaving verplicht ons ze menswaardig te behandelen maar ze loslaten op de samenleving zou erg roekeloos zijn.

Het verwonderlijkste aan de psychopaat is dat hij totaal verschillend kan functioneren in uiteenlopende domeinen: in intieme kring kunnen zij aardige, joviale kerels zijn met zin voor humor, maar daarbuiten worden zij een monster, een product van een zieke verbeelding.

Dit wijst op een gespleten geweten dat veel vaker voorkomt dan we wensen toe te geven.

Ik weiger te geloven dat psychopathie erfelijk zou zijn, het enige dat wordt overgeërfd is naar mijn mening een temperament, maar het geweten wordt opgebouwd door de opvoeding of het gebrek daaraan. En omdat wij allemaal opvoeders zijn, weten we wat ons te doen staat.

staf de wilde, de haan 19 jan. 2010

Het harteloze graf

Père Lachaise, chemin Denon, division 11. Miguel Angel Asturias, Vincenzo Bellini, Luigi Cherubini, Frédéric Chopin...

De 200-jarige ligt in fraai gezelschap.

Op de voorzijde van de sokkel valt dadelijk de gebeeldhouwde medaillon op, het profiel van de componist zoals hij er wellicht moet hebben uitgezien met zijn wat lange, golvende haren, zijn geprononceerde jukbeenderen, de man die we kennen van de schilderijen van Eugène Delacroix, zijn goede vriend.

Op de sokkel een zittende vrouw, treurend, met een lier op haar schoot: la Musique en pleurs.

Het is de schoonzoon van George Sand, Jean-Baptiste Clésinger geweest die het marmeren grafmonument van Chopin gebeeldhouwd heeft. Van Clésinger weten we dat hij snel en accuraat kon werken. Het comité voor de oprichting van een grafmonument voor Chopin, waarin behalve Lacroix ook nog de pianobouwer Camille Pleyel en Chopins Schotse vriendin en ex-

leerlinge Jane Stirling zetelden, mocht tevreden zijn.

Het is eveneens Clésinger geweest die Chopins dodenmasker afgenomen heeft (in feite twee keer, want zijn eerste poging vond Clésinger te gruwelijk en niet geslaagd).

De onderlinge verhouding Chopin – Clésinger was op zijn minst nogal dubieus. Enerzijds heeft Chopin nooit overweg gekund met de verspil- en drankzucht van de beeldhouwer, anderzijds weten wij dat Clésinger soms bij Chopin kwam dineren, meer nog Chopin heeft in zijn laatste levensjaar nog 500 francs geleend aan de man die berucht was om het maken van schulden (hij heeft dit bedrag wel teruggekregen!).

Toch is één en ander te begrijpen omdat Chopin een boontje had voor Clésingers vrouw, Solange Dudevant (dochter van George Sand) en in haar conflicten steeds de zijde van Solange gekozen heeft. Het is trouwens Solange geweest die op 17 oktober 1849 omstreeks 2 uur 's nachts de ogen van de gestorven Chopin gesloten heeft. Zij was toen in gezelschap van Chopins oudere zus Ludwika en zijn gewezen leerling, de componist Adolf Guttman. Het is ook Ludwika die Chopins hart op sterk water in een bokaal mee

naar Polen nam, goed verborgen onder haar mantel, om de Russische bezetter niet de kans te geven zich van het hart meester te maken. Nu rust Chopins hart in de Heilig-Kruiskerk te Warschau.

(bma)

Beleefd

De voorbije maanden waren beslist drukke en bijgevolg genotvolle maanden voor Het Beleefde Genot.

Vooreerst twee activiteiten in verband met geestelijke gezondheidszorg: in januari waren we uitgenodigd op de sofa met Cathy Van Gorp, klinisch psychologe en psychotherapeute, auteur van "Ik was gestoord... zei men, dacht ik". Zij had het vooral over de soms nauwe grens tussen normaal en gestoord. Haar inzicht onderbouwde ze met eigen praktijkvoorbeelden. In het herfstnummer 2009 van Toverberg staat een lang interview met deze gedreven psychotherapeute. Het is ook na te lezen op onze website (tab Toverberg).

De andere activiteit in onze capita selecta van de psychiatrie was het vertonen van de BBC-documentaire 'The secret life of a manic-depressive' met Stephen Fry in de rol van ervaringsdeskundige. Na de vertoning was er een nabespreking, gemodereerd door Diederik Thuyt van Similes. Op algemene vraag van de aanwezigen wordt het tweede deel van deze documentaire op 1 april 2010 ook vertoond. Opnieuw zal iemand van Similes een nabespreking leiden.

Tijdens gedichtendag waren de beleefde genietters Rika Desloovere, Marie-Claire Devos en Bart Madou weer op post in de bibliotheek van Zedelgem om zowel geïnteresseerde als niet-geïnteresseerde poëziefhebbers met één of meer gedichten te verrassen. Zoals het jaar ervoor kon ieder die dit wenste alle voorgelezen gedichten nog eens rustig nalezen op een powerpointpresentatie die non-stop vertoond werd in de leeszaal.

Foto Rika Van Dycke

Zondag 31 januari was een ijskoude maar zonnige winterdag waarop de natuur zich haarscherp vertoonde aan de aanwezigen op de voorstelling van de dichtbundel "Tussen de fijne wijzers weggeleden". Plaats van het gebeuren: de afgelegen bibliotheek Burgemeester Daniël Coens in Sijsele. Als decor hadden we de muurgrote ramen gekozen zodat de aanwezigen een verstard tableau vivant van een (ogenschijnlijke) nature morte voorgeschoteld kregen. Flor Will en Luc Feys droegen met empathie en op professionele wijze een aantal gedichten uit de nalatenschap van Bernard Billiet voor. Door de prachtige interludia die Lynn Ide met haar Keltische harp tussendoor liet weerklinken bereikte deze voormiddag een emotioneel geladen en poëtisch zuivere sfeer. De dichter zelf, Bernard Billiet, tien jaar geleden gestorven, werd ontroerend gehuldigd door zijn goede vriend Jan Bart Van In. Zijn laudatio is onverkort elders in dit nummer opgenomen. Het hoogtepunt was dan uiteraard de plechtige overhandiging van het eerste exemplaar van de bundel aan Annemie Van De Cappelle, de weduwe van Bernard.

Foto Jacqueline Dobbenie

Even winterkoud en even stralend was de zon op die zaterdag 20ste februari van de partij, toen wij met zestien literatuurlijfhebbers naar Noord-Frankrijk trokken. Eerst naar de Fondation Prouvost in Marcq-en-Baroeul waar Bart Madou tijdens een wandeling door het kasteeldomein langs enkele beeldengroepen passages voorlas uit het schrijversdagboek van Virginia

Woolf. Dit als opwarmertje voor de tentoonstelling die we erna bezocht hebben, maar niet alvorens eerst een kruidige en warempel stevige vin chaud à la cannelle getrotseerd te hebben. Vanuit dit afgelegen artisanal oord was het slechts een kwartiertje rijden naar de binnenstad van Roubaix. Bezoek aan La Piscine, officieel het Musée de d'Art et d'Industrie André Diligent. Hier liep nog altijd de tentoonstelling Conversation Anglaise: le groupe de Bloomsbury autour de Virginia Woolf. Echt een keurige, fraaie zij het eerder beperkte tentoonstelling over die gerenommeerde artistieke kring waarvan behalve Virginia, haar zus Vanessa, de schilders Roger Fry en Duncan Grant, de econoom John Maynard Keynes, de biograaf

Lytton Strachey en nog enkele anderen deel van uit maakten. De dag werd besloten met een driegangendiner in la (Parenthèse).

Het eerste literair salon van 2010 viel samen met de 200ste geboortedag van Frédéric Chopin. Gelegenheid voor Bart Madou om een boekje open te doen over Chopins jarenlange relatie met de schrijfster George Sand. In een eerste deel van het salon werd het leven van Sand tot aan haar ontmoeting met Chopin geschetst. Daarna gebeurde hetzelfde met Chopin tot die fameuze 28ste augustus 1836, dag waarop de twee elkaar wellicht voor het eerst gezien hebben. Het laatste deel brachten we vooral door op Mallorca, waar de twee geliefden in alles behalve romantische omstandigheden de winter van 1838/39 doorbrachten. De lezing werd geopend met (een deel van) de Regentropfenprelude van Chopin, het nr. 15 uit zijn Preludes op. 28. Als slot luisterden wij naar een indringende interpretatie van de Marche funèbre uit de sonate op. 35.

(bma)

Een Ander

met Kries Roose,
Katrien Van Zeir
en Bea De Rouck

Vrijdag 23 april — 20 u
't Lokaal, Lokaalstraat 7, Veldegem
VVK: 8 euro / ADD: 10 euro

Waar-nemen

Te beleven

1 april 2010: Bipolaire stoornissen, deel twee van de documentaire "The secret life of a manic-depressive" met Stephen Fry. I.s.m. Similes Vlaanderen. CM Zedelgem, om 20 uur.

10 april 2010: Uitstap naar de tentoonstelling Frida Kahlo y su Mundo in de Bozar te Brussel. Over de middag nemen we de lunch in Kunstencentrum WIELS en in de namiddag bezoeken we dan met een gids twee tentoonstellingen in Wiels: 'Objects without specific forms' van Felix Gonzales-Torres en 'From dust to dust' van Melvin Moti. Afspraak in het station Brugge om 9.45 u. Vooraf inschrijven noodzakelijk.

23 april 2010: Een ander Waar-nemen, een totaalspektakel rond psychose waar dit thema belicht wordt vanuit het standpunt van de patiënt zelf, vanuit de zorgverlener en vanuit de familie van de psychoot. Een bonte afwisseling van duiding, poëzie, getuigenissen en liederen gebracht door Kries Roose, Bea De Rouck en Katrien van Zeir. 't Lokaal, Veldegem, om 20 uur. Kaarten VVK 8 €, ADD 10 €. Leden van Het Beleefde Genot ontvangen een korting van 1 €.

7 t.e.m. 9 mei: deelname van 9 kunstenaars van Het Beleefde Genot aan pARTcours 2010, de jaarlijkse kunstroute ingericht door de dienst Cultuur van Zedelgem. Dit keer stellen onze kunstenaars tentoon in 't Lokaal in Veldegem.

16 mei: voorstelling van 'Een stuk of wat...' bloemlezing uit de gedichten tussen 1973 en 2006 van Staf de Wilde. Tegelijkertijd is er de opening van de tentoonstelling met werk van Rika Van Dycke, die de bundel ook geïllustreerd heeft met 12 zeefdrukken. I.s.m. Davidsfonds Hamme. Galerie Idplusart om 16 uur.

6 juni: Jacky Tummers brengt om 11 uur de theatermonoloog 'Van den vos Reynaerde' in het Gemeentehuis van Loppem.

De dichter bedot

Het deksel van de inktpot,
slechts een handomdraai verwijderd
van de gans die tevergeefs haar veer verloor.
Ik heb vandaag geen zin
in woorden en doop
mijn pen in ergernis.

Op de deur van mijn vers
geschepte vel klopt ongeduldig
een enjambement maar
ik negeer, schrijf

FOERT

en tik een punt .
Poëzie bevrijdt,
weet de dichter
geworden mist in mijn hoofd.
Ik staar naar de letters
en zwicht –

verhip, daar staat nu een gedicht.

Hildegarde Lievens

Gelegenheidstoespraak van Jan Bart Van In bij de voorstelling van het Verzameld Werk van Bernard Billiet

Lieve mensen,
Beste vrienden van Bernard,
Vrienden van de poëzie,
Beleefde genietters,

Poëzie is het onzegbare... net niet zeggen

Foto Rika Van Dycke

Dat geldt ook voor onze relaties en processen met mensen
Een groot deel van ons levenspad delen we met anderen: familieleden, collega's met wie we jarenlang samenwerken, vrienden en vriendinnen met wie we een ganse weg afleggen en veel mee kunnen delen. Een levenspartner die ons het meest nabij is. En toch zullen we die persoon nooit helemaal kennen of doorgronden. Steeds blijven er dingen die onzegbaar, onuitspreekbaar zijn. Dat is een stuk mysterie en dat mag en moet er zijn
Poëzie is in staat om dat mysterie soms heel dicht en subtiel te benaderen te beroeren, te omzwachtelen.

Poëzie is het onzegbare... net niet zeggen

Als ik het over vrienden heb die een afdruk nalaten, dan heb ik het zeker over Bernard Billiet.

Bernard is geboren op 31 mei 1951 in Stanleystad in Congo

Hij zou dus volgend jaar 60 geworden zijn.

Hij was 3 jaar oud toen zijn ouders terugkeerden naar het vaderland en zich nestelden in Park de Rode Poort in Sint-Michiels-Brugge;

Ja, Bernard, vriend, er is in je geboorteland Congo, helaas nog niet veel veranderd. En onze relatie met Congo is nog steeds zeer aan-gebrand.

Onze minister van buitenlandse zaken en onze prominente Europees commissaris zijn momenteel weer fameus bezig met elkaar

over Congo de Zwarte Piet door te geven. Alleen de naam van de zwarte piet is vandaag veranderd van Mobutu in Kabila.

Bernard Billiet volgde de drie laatste jaren van de middelbare school aan het Sint-Lodewijkscollege in Brugge

Daar kreeg hij geschiedenisles van wijlen Mark Schaevebeke. Dat was op het einde van de jaren zestig en zoals we weten is dat de periode waarin er veel in beweging komt: de studentenrevoltes, de Leuvense kwestie, de hippies, de oorlog in Vietnam, de inval in Tsjecho-Slowakije, de eerste aanzetten tot de uitbouw van de Europese Unie. Schaevebeke was een zeer bevlogen leerkracht die met zijn leerlingen graag in discussie ging. En gezien de lessen op school veel te kort waren, werden die onderwerpen met een groeiend aantal liefhebbers (waaronder Bernard) verder uitgediept op woensdag of zaterdagmiddag. Dat was de basis voor het ontstaan van het Instituut voor Staatkundige Vorming, dat al snel uitgroeide tot een vereniging met naam en faam tot ver buiten de poorten van het college. Het ISV werd in een latere fase de eerste, door de overheid erkende en gesubsidieerde instelling voor volwassenenvorming, in de Brugse regio.

Lang voor Moritoen en de Volkshogeschool.

Het is in de jaren 80, dus in een latere fase van het ISV dat ik Bernard heb ontmoet en leren waarderen en dat werd een vriendschap voor het leven, maar ik weet dat dit vandaag cynisch klinkt.

Poëzie is het onuitspreekbare...net niet verwoorden

Over vrienden, lieve mensen, zegt de fameuze Engelse dichter Henry Longfellow dat het: "schepen zijn die ons passeren in de nacht and they speak each other in passing..."

Maar ik verzeker u, dat schepen die elkaar passeren in de nacht, elkaar ook lichtsignalen kunnen zenden, trossen kunnen gooien, ja elkaar zelfs even kunnen enteren om provisie uit te wisselen.

Dus laat ons a.u.b. onze vriendschappen koesteren zoals we ook niet cynisch mogen zijn over de liefde.

Ja, ik zeg dat met passie.

Terug naar het levensverhaal van Bernard

Hij studeert rechten in Gent en start nadien een loopbaan als ambtenaar bij het ministerie van Financiën. Dat leidt hem vele jaren naar de dienst Registratie of beter gezegd Registratiekantoor in de Gulden Vlieslaan in Brugge.

Bernard was vele jaren zeer geëngageerd bij Amnesty Internatio-

nal.

In de periode 1978 tot 1983 was hij voorzitter van de lokale Amnestygroep in Brugge.

In een interview met Het Brugsch Handelsblad in 1981 zegt Bernard daarover het volgende: "*via zogenaamde adoptiegroepen adopteren we politieke gevangenen en we zetten ons via briefschrijfacties in voor de vrijlating van die persoon. We stellen vast dat 50% van de gewetensgevangenen waarvoor we ons inzetten na een aantal jaren vrijkomen.*" (einde citaat)

Foto Rika Van Dycke

Lieve mensen we zijn nu dertig jaar later en helaas is Amnesty International nog even onmisbaar als toen.

Amnesty, dat gaat over respect voor mensenrechten. En dus ook over het niet trappen in de valkuil van de selectieve verontwaardiging.

Over je niet blindstaren op de vlag van de grote ideologieën, systemen en godsdiensten, maar wel oog hebben voor de lading die eronder schuilt en hoe er in die systemen met mensen wordt omgegaan.

Is het niet 'godgeklaagd' te moeten vaststellen op deze 'heilige' zondag, dat in naam van alle grote ideologieën en wereldgodsdiensten, zowel mensen vervolgd zijn (dus slachtoffer waren) als tot vervolging en verdrukking overgingen en nog steeds gaan. En dus verdrukker werden.

Dat is een paradox zo groot als een kathedraal, die ons aan het denken zet en die ons alert moet houden.

Dat is een paradox zo groot als een kathedraal, die ons aan het denken zet en die ons alert moet houden.

Maar bij de lokale groep van Amnesty zetten ze zich niet enkel in voor het mensenleed in de wereld... er gebeuren daar ook andere mooie dingen.

Zo leerde Bernard daar zijn Annemie kennen. Annemie International voor de insiders. .

De details van de start van deze prille romance weet ik niet. Begonnen die twee tijdens de brieschrijfacties, plots naar elkaar brieven te schrijven?

Allen Anemie hier aanwezig kan daarop antwoorden;

Bernard was toen al een heel eind in de dertig en we kunnen dus vaststellen dat zijn huwelijk met Annemie een soort late roeping

was. Maar naar het schijnt zijn de late roepingen de meest authentieke...

Poëzie is het ongenaakbare... net niet aanraken

Poëzie, dat gaat ook over de kracht van de verwondering. Onbevangen naar de dingen kunnen kijken als met de ogen van een kind.

De contouren telkens weer anders benaderen en inkleden.

Bart Madou, aan wie we deze bijeenkomst te danken hebben, en die Bernard goed heeft gekend bij Amnesty, omschrijft Bernard (zeer herkenbaar) als een introverte, vriendelijke en geëngageerde persoonlijkheid. Tegelijk ook een gevoelig iemand, een melancholicus van de tederste soort. Daarvan getuigt ook zijn pseudoniem Bernard Lancho.

Tegelijk kennen en koesteren we Bernard ook als een humanist, vandaar ook zijn inzet voor Amnesty en voor het ISV.

Ik noem Bernard, onze minzame dichter, ook met overtuiging een mooie man, in alle betekenissen van het woord.

Ja, dames en heren, dat moet kunnen; mannen moeten ook eens naar andere mannen kunnen en durven kijken en benoemen met de ogen van een vrouw...

In de bundel poëzie die we vandaag aan u voorstellen staan ook enkele filosofische gedachten van Bernard.

Luister even mee: "Gisteren, zei ik tot mezelf en even later tot mijn vrouw: de vragen die je niet stelt, moet je ook niet beantwoorden. Vragen zoals: is er een God, of is er een goddelijke kracht in het universum aanwezig. Voor mij is één ding zeker: dat dit leven een wonder is, dat het fameuze mirakel van Kanaan uit het Nieuw Testament, met de onverklaarbare verandering van water in wijn, niets is in verhouding tot wonder van het bestaan van de bewuste, creatieve mens in een uithoek van de kosmos. (einde citaat)

Poëzie is het onnoembare net niet benoemen

De dichter en de dood.

Bernard overleed op 22 december 1999, aan ALS, die verdomde meedogenloze en pijnlijk aftakelende, en nog steeds onomkeerbare spierziekte die ook zijn jongere broer Mark Billiet en zijn moeder heeft getroffen.

Ik bezocht Bernard voor het laatst een paar dagen voor zijn overlijden in volle kerstsfeer in de Palliatieve eenheid van het Minnewaterziekenhuis.

Als gisteren herinner ik me nog hoe sereen Bernard toen was, hoe wij samen heel rustig en ingetogen konden communiceren. Moeizaam en traag maar toch intens. Bernard, bleef (of was opnieuw) de minzame dichter.

En in herinner me de ganse bijzondere sfeer op die Palliatieve vleugel, heel huiselijk ingericht, met de grote zorgzaamheid en toewijding van het personeel en de inzet van die prachtige vrijwilligers, die Bernard ook allemaal leek te kennen.

Hoe lang ik daar gebleven ben, twee uren of langer, ik weet het niet meer, maar iets in mij (neen, veel in mij) wou daar blijven.

Die plaats waar leven en dood zo confronterend met elkaar verstrengeld zijn, ervoer ik, gaandeweg als zalig als heilzaam.

Als een plek met een overweldigende uitnodigende, beklijvende sereniteit.

Al wat daarbuiten gebeurde, de ganse buitenwereld in zijn duizelingwekende vaart, was daar van geen tel. De tijd stond daar even stil. Althans mentaal.

Poëzie, lieve mensen, doorprikt en ontrafelt ons het taboe van de dood.

Poëzie nodigt ons uit om onze vergankelijkheid te benoemen, om onze sterfelijkheid een plaats te geven in ons leven

Om onze angst om te buigen tot overgave.

Poëzie, laat ons toe het mysterie van de dood net niet te ontvouwen, het onuitspreekbare net niet helemaal te bevatten.

Poëzie spreekt voor zichzelf.

Poëzie is het onzegbare... net niet zeggen

Ook ik heb dus lang niet alles gezegd.

Jan-Bart Van In, Sijsele 31 januari 2010

Horen, zien en schrijven...

"Er waren geen vrouwelijke dichters in de zeventiende eeuw omdat 'Shakespeare's zuster' het te druk had met het stoppen van kousen of het bereiden van een stoofschotel"

Virginia Woolf

Site Seeing: De Reactor

<http://www.dereactor.org>

Beste lezer, de redactie van Toverberg zit zowat aan het einde van haar Latijn i.v.m. de rubriek Site Seeing. Met een niet te evenaren inspanning zal zij al het mogelijke doen om nog dit lentenummer en ook nog het zomernummer van een artikeltje op dit vlak te voorzien. Vanaf het herfstnummer zult u dan geconfronteerd worden met (een) andere rubriek(en).

Maar goed, we hebben in elk geval voor dit nummer nog een prachtige site op de kop kunnen tikken, met name "deReactor.org", met als ondertitel: *platform voor literaire kritiek*.

deReactor.org
PLATFORM VOOR LITERAIRE KRITIEK

home nieuwsbrief steun ons links contact login

zoeken

KRITIEKEN

CRITICI

DE LAATSTE STELLING
TEKSTEN OVER KRITIEK
MISSIE
REDACTIE

**DE GELEDINGEN VAN DE
DUISTERNIS**
HANS GROHEWEGEN
Over De schuur in van Marije
Langelaar

**EEN GEPASSIONEERD
BEWUSTZIJN**
ERWIN JANS
Over Kembang! van Jan Lauwers

DIENSTMEDELING

- Teksten over kritiek: Vestdijk en De Wispelaere
- NIEUW: Teksten over kritiek
- Matthijs de Ridder in Knack
- De Reactor reageert op Frank Hellemans
- Samenwerking met De Leeswolf

BIDDEN EN BIJTEN
PETER VAN LIER
Over 'Mondo Manga' van Nick
J. Swarth

MARIJETJE LEERT LEZEN
BERTRAM MOURITS
Over Alle poëzie dateert van
vandaag van Charles Duval

DE LAATSTE STELLING

- Joost Pollmann
Letterlijk en figuurlijk
- Bert Bultink
Fortune cookies voor de
literaire kritiek
- Barber van de Pol
Vertaalkritiek? Wat is dat?

**TE VEEL WOORDEN, TE
WEINIG ZIN**
FABIAN STOLK
Over Woudman van René
Huijgen

**SCHRIJVEN VOORBIJ HET
OEUWRE**
SVEN VIT SE
Over Practicum of het steriele
schrijven van Willy Roggeman

RECENTE REACTIES KRITIEKEN

- Door Jan Maurits op Het
woeden van de vrijheid
- Door Willem Thies op Geen
last van betrekkelijkheid: de
nieuwe authenticiteit van
Thomas Möhlmann

Volgens onze bescheiden mening een site van formaat.

De extensie .org zou toch al voor enige gerustheid moeten zorgen. Het betekent dat we in elk geval al niet om de commerciële tuin geleid worden waarvoor we toch telkens moeten uitkijken als we te maken krijgen met dotcom. Het dotorg staat voor een non-profitorganisatie, iets wat sowieso al meer vertrouwen inboezemt. En dat vertrouwen is blijkbaar terecht. Als we op de homepage kijken dan zien we niet minder dan vier officiële instellingen van enige renomme die garant staan voor onafhankelijkheid, ernst en kwaliteit: *De Nederlandse Taalunie, Literair Productie- en Vertalingfonds,*

Vlaams Fonds voor de Letteren en Lira (stichting literaire rechten auteurs). U kunt trouwens naar elk van die organisaties doorklikken voor een ruime blik in het land van taal en letteren. Als u dat allemaal doet dan hoeven wij van de redactie die aparte sites niet meer te bespreken. (De site van de Nederlandse Taalunie is trouwens al eens uitvoerig aan bod gekomen in TVB 4 Jg. 2 Lente 2007 onder de titel Taaluniversum.)

Maar laten we terugkeren naar het eigenlijke onderwerp van deze bespreking, *deReactor.org*. Uit de ondertitel kunt u afleiden dat het hier gaat om een "platform". Volgens Van Dale is dat een "verhoging van de grond of verhevenheid van planken enz. waarop men kan staan om iets goed te overzien of voor een bep. verrichting, of waarop iets wordt opgesteld." Als voorbeeldzin wordt erbij vermeld: "(figuurlijk) hij gebruikte het symposium als platform voor zijn ideeën, om zijn ideeën te verkondigen." Wij maken daarvan: *deReactor.org* gebruikt het web als platform om hun literaire kritiek te spuien. En bovendien is dat platform, beste lezer, vrij toegankelijk, m.a.w. er mag / moet gediscussieerd worden over die opvattingen. Dat gebeurt in de rubriek "de Laatste stelling".

Hoe de homepage eruit ziet maakt de afbeelding wel duidelijk.

U komt dus eerst op die homepage terecht (3 pagina's), waar u een aantal thumbnails van literaire werken (kaft + titel kritiek en naam criticus) voorgeschoteld krijgt. (Let u tussen haakjes toch ook eens op de bijzondere logica van de Nederlandse taal!!, maar dat geheel terzijde) U hoeft maar te klikken op zo'n thumbnail en u komt terecht bij de uitgebreide en zeer kwaliteitsvolle kritiek bij het vermelde werk (bv. *Alle poëzie dateert van vandaag*, van Charles Ducal, *Zeitoun* van Dave Eggers, *Een vrouw op de vlucht voor een bericht* van David Grossman..)

Toch zouden wij u willen aanraden, beste lezer, even uw nieuwsgierigheid te bedwingen en eerst even te kijken bij "**Missie**" (dat vindt u links bovenaan). Als u daar op doorklikt krijgt u een korte tekst met de bedoeling, een soort beginselverklaring dus, van de hele onderneming. Een zeer lezenswaardige tekst.

De rubriek "Teksten en Kritiek" presenteert u een heel palet van oude en nieuwe literaire kritiek, van Karel van de Woestijne tot Tom Sintobin.

Ook van belang is dat *deReactor.org* zich uitsluitend bezighoudt met Nederlandstalige literatuur voor volwassenen, literatuurbeschouwing en vertalingen. De actualiteitswaarde van de besproken werken en de bekendheid van de auteurs is hier hoegenaamd geen criterium.

Beste lezer, ik laat u rustig zelf de site verder ontdekken, maar het moet mij toch van het hart dat we hier een uitzonderlijke verzameling literaire kritiek voor ons hebben en dat bovendien helemaal gratis. Mocht u dat echter wensen dan kunt u een dergelijk initiatief ook, geheel vrijblijvend uiteraard, financieel ondersteunen. Klinkt u even op "Steun ons" helemaal bovenaan op de site. Het zou bijzonder jammer zijn mocht een dergelijk cultureel pareltje plots verdwijnen omwille van financiële problemen. (rra)

Culturele en Literaire kring HET BELEEFDE GENOT vzw Zedelgem,
Kunstcenter IDplusArt en DAVIDSFONDS Hamme

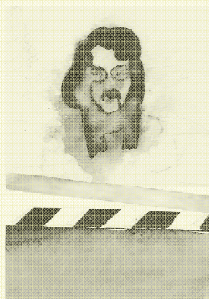
stellen voor

“Een stuk of wat”

gedichten 1973-2006

van Staf de Wilde

illustraties en lay-out Rika Van Dycke

De voorstelling van deze bloemlezing, samen met de opening van de tentoonstelling van Rika Van Dycke heeft plaats op

16 mei 2010 om 16 uur

in Kunstcenter IDplusArt, Sint-Jansstraat, 9220 Hamme

De bundel wordt uitgegeven door Het Beleefde Genot vzw en kost op de voorstelling 15 euro, daarna 18 euro

Je hoort het vrijwel dagelijks op tv, de kranten staan er bol van, reclamejongens maken gretig gebruik van deze nieuwe bron van inspiratie, een "groen" imago is een hype...

En toch vraag ik me vaak af of ik de enige ben op wie deze onheilspellende berichten indruk maken. Want buurvrouw haalt zelfs bij stralend weer nog steeds de wagen buiten voor haar ritje naar de bakker –welgeteld tien huizen verder- en neemt zowat elke dag (van lente tot herfst) de gemotoriseerde bladzuiger ter hand om terras en oprit schoon te zuigen. Op kantoor blijven alle spots aan, ook al zie je niet eens het verschil, en staat de verwarming in de vergaderruimte het hele weekend door op maximum, zodat onverwachte bezoekers op maandagmorgen op een gratis sauna worden getraakteerd. "Zolang de directie niet klaagt, is er toch geen probleem?" reageert een collega schamper...

Zelfs Liesbeth Imbo glimlacht breeduit terwijl ze aankondigt dat de aarde sneller opwarmt dan oorspronkelijk was gedacht. Wat op zich al sneller was dan de eerste waarschuwingen die we intussen haast driekwart eeuw geleden in de wind sloegen...

Is het niet ongelooflijk surrealistisch? We zitten hier met zijn allen doodleuk ons einde af te wachten, er vast van overtuigd dat "de anderen" het wel zullen oplossen. Wij, die geen moer om "de anderen" geven en enkel nog begaan zijn met ons eigen belang, leggen onze toekomst in handen van net die anderen!

Wat zou het hen kunnen schelen hoe het ons vergaat, als wij ons zelfs voor onze eigen kinderen en kleinkinderen de moeite ontzien wat van ons luxeleventje in te leveren? "De anderen" hebben trouwens net als wij veel belangrijkere zaken aan hun hoofd... De kredietcrisis, bijvoorbeeld. Of, zo mogelijk nog belangrijker, de nieuwe staatsstructuur die er onverwijld moet komen.

Het milieu, dat kan nog wel even wachten. Dat raakt onze kouwe kleren niet. Immers: die hebben we binnenkort toch niet meer nodig! Bedenk maar eens: de Spaanse Riviera aan de Noordzee... een mens zou er veeleer nog een paar kilometertjes extra voor gaan dieselen! Want dat spaart later een pak vliegtuigkosten uit. Mooi meegenomen als de aandelenkoersen verder blijven dalen!

Ach, het maakte me moedeloos. Het enige wat ons nog kan redden, is... een klimaatsverandering! Maar dan wel onverwijld...

Els Vermeir

Andrea Heus las "Het woud der verwachting *Het leven van Charles van Orléans*" van Hella S. Haasse

Foto André Callier

"Het woud der verwachting" van Hella S. Haasse is een van de beste historische romans die ik ooit heb gelezen.

De Nederlandse schrijfster Hella S. Haasse (°1918) beschikt over een zeer gedetailleerde kennis van de geschiedenis en de maatschappelijke toestanden in de middeleeuwen. De lezer wordt binnengeleid in de complexe periode van de Honderdjarige Oorlog tussen Engeland en Frankrijk. In 1415 wordt het hoofdpersonage, Charles van Orléans, in de slag bij Azincourt door de Engelsen ge-

vangen genomen en in Engeland gedurende 25 jaar geïnterneerd. Het verhaal van de hertog van Orléans ontrolt zich in chronologische volgorde. De lezer is getuige van de innerlijke groei van een aanvankelijk schuw kind dat meestal in torenkamers of de boekerij vertoeft, vervolgens al te vlug verandert in een door bitter leed snel mondig geworden jonge hertog. Terug in Frankrijk en zonder persoonlijke eerezucht, leefde hij op zijn landgoed in Blois waar hij zich omringde met dichters. Hij organiseerde er dichtwedstrijden en speelde schaak. Hij was zelf een verdienstelijk dichter en een der weinigen uit de vijftiende eeuw (samen met François Villon die ook wel te Blois verkeerde) van wie de poëzie tot de latere generaties is blijven spreken.

Heel wat legendarische personages (ook vrouwen zoals Jeanne D'Arc, Agnes Sorel, Christine de Pisan) die in de roman optreden, zullen uw nieuwsgierigheid niet alleen prikkelen maar zonder twijfel de leeswaarde van deze geschiedenis verhogen.

Hella S. Haasse, Het woud der verwachting (1949), Querido, 604 blz., ISBN 978-90-2143-422-3

DE LEESGROEP
Openbare Bibliotheek
Zedelgem
2009-2010

Malcolm Lowry
'Onder de Vulkaan'

Met veel moeite doorworstelden we 'Onder de vulkaan'. Voor het verhaaltje moet je dit omvangrijk boek alvast niet openslaan. Een Britse ex-consul in Mexico, Geoffrey Firmin, ziet op 1 november 1938 opnieuw zijn vrouw Yvonne

bij hem aankloppen, nadat die voor zijn drankverslaving een jaar eerder was weggevlucht. Ook Hugh, de jongere broer van de consul is even naar Quahuac komen afzakken. Samen met de Franse filmmaker Jacques Laruelle is er een ritje te paard, een busuitstapje naar de stierengevechten in Tomalin, een vlucht in de bossen en dan plots een dramatisch slot tijdens een onweer. Een verwijzing naar Joyce is hier terecht, Ulysses was een grote inspiratiebron voor Under the Volcano.

Centraal in het boek staat de tragische figuur van de consul. Zijn drankzucht is dermate vergevorderd, dat mescal of whisky hem moet genezen van zijn zweetaanvallen en hallucinaties als hij te lang niet gedronken heeft. Maar Under the Volcano is meer dan een literaire studie over verslaving: Lowry gebruikt de waan van de consul om extra kleur te geven aan een grandioze sfeerschets van Mexico, nog versterkt door het gebeuren te laten afspelen op 'El Dia de los Muertos', het Mexicaanse Allerzielen. Net als Proust en Joyce putte Lowry sterk uit zijn eigen leven voor het schrijven van zijn boek. Hij verbleef rond 1936 twintig maanden in Mexico. De aanleiding voor Under the Volcano was toen het incident dat in het achtste hoofdstuk precies beschreven wordt: Lowry's bus stopte bij een man die halfdoodlangs de kant van de weg lag, zonder dat iemand kon ingrijpen. Toen al had hij een alcoholprobleem, waardoor zijn eerste vrouw bij hem wegging en wat hemzelf uiteindelijk het leven zou kosten op zijn zevenenveertigste.

Dit verslag is gebaseerd op 'Onder de vulkaan. Zou het mooi zijn in de hel?'/ W. Hillaert in: Staalkaart #1 aug. 2009 p. 68-70.

Pia De Jong 'Lange Dagen'

Pia De Jong vertelt het verhaal van de veertienjarige Eva. Met groeiende angst ziet ze hoe haar vader zich voorbereidt op hun zomervakantie, waarin ze zullen afreizen naar het hoge noorden, naar Lapland. Vanaf de eerste bladzijde is duidelijk dat de vader op zijn minst ongewoon is: hij houdt geregeld gedurende drie dagen zijn mond, hij terroriseert zijn kinderen door voortdurend hun kamers binnen te vallen, en ze alle kanten op te commanderen. Hij denkt het paradijs in Lapland te vinden, in het uiterste noorden, dat zo woest en authentiek is dat het nooit in kaart is gebracht.

Met 'Lange Dagen' heeft Pia De Jong een meeslepend debuut geschreven. De handeling speelt zich grotendeels af in een landschap dat sterk doet denken aan 'Nooit meer slapen' van W.F. Hermans.

Er zijn overal muggen, er wordt een berg beklommen, in een meer wordt met een net gevist en op het einde zegt Eva: "We hebben toch geen meteoriet gevonden".

Pia De Jong kreeg de Gouden Uil-publieksprijs. In het juryrapport lezen we: "De Jong creëert niet alleen ondraaglijke spanning, maar biedt ook een wereld die ijzingwekkend authentiek aandoet, vol personages van vlees en bloed. Ze toont subtiel hoe het toch mis kan gaan in een gezin waar het niet aan liefde ontbreekt. Haar parabel maakt korte metten met ons modern mensbeeld, waarin we allen assertieve, eigenzinnige individuen zijn, die zich niet laten ringeloren."

(edu)

Horen, zien en schrijven...

"Maar ik vind dat inkt en papier zijn uitgevonden om het leven dichterlijker te doen zijn, niet om er vivisectie mee te plegen"

George Sand aan Marie d'Agoult

In de volgende Toverberg:

- **Bertrand Denys**
- **Een stuk of wat...**
- **Federico Garcia Lorca**

De volgende Toverberg verschijnt bij het begin van de zomer van 2010

Vzw Het Beleefde Genot stelt zich tot doel het culturele en literaire leven te stimuleren door het organiseren van evenementen zoals lezingen, uitstappen, literaire salons, filmvertoningen, tentoonstellingen, wedstrijden enz.

Wij wensen zoveel mogelijk mensen te laten genieten van culturele uitingen van hoog niveau en die niet onmiddellijk voorhanden zijn op lokaal gebied. Daarnaast willen wij impulsen geven om het literaire beleven te bevorderen.

Dienstverlening en tewerkstelling hand in hand

Tewerkstelling op maat van de medewerkers;
Kwaliteitsvolle dienstverlening aan particulieren en maatschappelijke organisaties;
Stimuleren van de buurtontwikkeling;

- **Huishoudelijke hulp**
- **Strijkatelier**
- **Transportafdeling**
- **Retoucheatelier**
- **Klusjesdienst**

Brugsestraat 280
8210 Zedelgem

www.delinkzedelgem.be

de Link

☎ Ma – Do : 8–18 u. doorlopend
Vr. 8–17 u. doorlopend

Tel. 050 35 38 00

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING